

”זרים שאינם בני הרחקה” – דוח 64 של מבקר המדינה

נייר עמדה לקראת דיון בוועדה לביקורת המדינה

23.5.2016

שנתיים חלפו מאז פרסם מבקר המדינה דוח חריף ומקיף¹ בנוגע לכשלים הרבים של הממשלה והרשויות השונות בטיפול בסוגיית מבקשי המקלט, וממשלת ישראל בחרה להתעלם באופן כמעט גורף מהמלצותיו: מערכת המקלט אינה מתפקדת, העמימות המכוונת בנוגע לזכויותיהם של מבקשי המקלט ממשיכה, ומדיניות כוללת, שעל הצורך בה עמד המבקר אינספור פעמים בדוח – לא גובשה מעולם. בנוסף, המדינה בחרה להמשיך להזניח את האוכלוסיות המוחלשות ביותר, בהן דרש הדוח לטפל באופן מיידי: ניצולי מחנות העינויים בסיני, חולים כרוניים ואנשים עם מוגבלות, נשים נפגעות אלימות במשפחה ועוד.

התוצאות של אי יישום המסקנות ניכרות בשטח. מצבן של האוכלוסיות המוחלשות בקרב מבקשי המקלט הולך ומחמיר: ניצולי מחנות העינויים בסיני מתקשים לשקם את חייהם, ואף מזומנים לחולות בהיעדר מנגנון זיהוי ראוי; חולים כרוניים מגיעים למצבי חירום בהיעדר טיפול סדיר; אנשים עם מוגבלות מתדרדרים ונשים נפגעות אלימות מגיעות למצב סכנת חיים בהיעדר טיפול שוטף של הרווחה במצבי סיכון.

אלה הן רק דוגמאות בודדות לנוק העצום שמסבה מדיניות מכוונת זו של הממשלה. בדיון בוועדת הרווחה, העבודה והבריאות בפברואר 2016, עמד שר הרווחה לשעבר, ח"כ מאיר כהן, על טיבה של מדיניות זו:

”אני הייתי שר בממשלה ואנחנו כולנו אנשים מבוגרים – שיש מדיניות מאוד ברורה למסמס את הבקשות האלה. תאמיני לי, בהזדמנות אני אספר לך [...] את לא קיבלת אבל גם לא קיבלת הנחיות כמו בכל מדינה מתוקנת שמי שבא מאריתריאה בכל מקום מתקבל כפליט אבל כאן לא עושים את זה. רוח המפקד היא לא להכיר באנשים האלה ורוח המפקד מדברת על כך שאנחנו ננהג עם 43 אלף אנשים במדיניות של הסתר פנים. הם נוכחים נפקדים. ואנחנו ניתן להם להתגלגל [...] את הרי יודעת יפה מאוד וכולנו יודעים מה קורה.”²

מאז נכתב הדוח ונבנתה הגדר בגבול מצרים, נעצרה הכניסה לישראל כמעט לחלוטין (ירדה במעל 99%). זה הזמן ליישם את מסקנות דוח מבקר המדינה באופן מלא. על הממשלה להקנות למבקשי המקלט אישורי עבודה וזכויות חברתיות-כלכליות, לקיים מערכת בדיקת בקשות מקלט עצמאית ומתפקדת ולפעול באופן מיידי לפיזור אוכלוסיית מבקשי המקלט מדרום ת"א. רק כך, ניתן לתת מענה אמיתי למצוקת מבקשי המקלט ותושבי דרום ת"א בכלל. המבקר עצמו עמד על כך בדוח:

”סוגיית הזרים שאינם בני הרחקה מישראל מורכבת ורגישה. בישראל נמצאים מהגרים מאפריקה זה כעשור, עשרות אלפים מהם אינם בני הרחקה ואינם במתקני משמורת או במרכז שהייה. במהלך השנים הלך וגבר הצורך שהממשלה תנקוט פעולות שימנעו את הפגיעה במערך חייהם של אזרחי המדינה כתוצאה מכניסת הזרים לארץ, לצד החובה להבטיח את זכויות האדם הבסיסיות של הזרים. למעשה שתי הקבוצות – אזרחים זרים – כרוכות זו בזו, בייחוד באזורים שבהם מתגוררים זרים רבים. הזנחה של בני הקבוצה האחת בידי המדינה מרעה את תנאי החיים של בני הקבוצה האחרת ופוגעת בהם.” (דוח המבקר, עמ' 66)

¹ זרים שאינם בני הרחקה, דוח שנתי 64, התשע"ד-2014, עמ' 59.

http://www.mevaker.gov.il/he/Reports/Report_248/af07752c-7845-4f1d-ae97-23c45c702624/102-ver-5.pdf

² פרוטוקול דיון מיום 29.2.2016 בוועדת הרווחה, העבודה והבריאות:

<http://main.knesset.gov.il/Activity/Committees/Labor/Pages/CommitteeAgenda.aspx?tab=3&ItemID=577071>